

ΙΩΝΑΣ ΤΑΡΙΤΖΙΟΣ

ΕΚ ΚΥΖΙΚΟΥ

ΚΑΙ

ΜΑΡΤΙΝΟΣ Ο ΚΡΟΥΣΙΟΣ

ΕΝ ΤΥΒΙΓΓΗ: (1592)

§ 1. Φέρω εἰς φῶς μεμονωμένον τὸ περὶ τοῦ μοναχοῦ *Ἰωνᾶ Ταριτζίου*, τοῦ ἐκ Κυζίκου, σημεῖωμα ἐκ τοῦ πολυτόμου καὶ πολυτίμου *Ἡμερολογίου* (Diarium) Μαρτίνου τοῦ *Κρουσίου* τοῦ ἕλ' ἀρ : καὶ γρ : Μh 466 ἐν τῇ Πανεπιστημιακῇ Βιβλιοθήκῃ τῆς γηραιᾶς Τυβίγγης ἀποκειμένου διὰ τοὺς ἐξῆς λόγους :

α') Ὁ Ἰωνᾶς εἶναι ὁ μόνος Ἑλληὴν (Γραικός), ὃν μεταξὺ τῶν χιλιάδων σελίδων τοῦ κώδικος ἀπήνησα ἐκ τῆς καθ' αὐτὸ Ἀνατολῆς προερχόμενον, ἐκτὸς ἂν που διέφυγέ μου ἄλλος. Ὅλοι οἱ ἀνὰ τὰς γερμανικὰς χώρας πλανηθέντες καὶ εἰς τὴν Τυβίγγην τὸν Κρουσίον ἐπισκεψάμενοι καὶ παρ' αὐτοῦ βοηθείας τυχόντες ἢ διαφοροτρόπως εὐεργετηθέντες μετ' εὐχαριστιῶν δὲ καὶ εὐλογιῶν ἀπὸ τῆς Τυβίγγης χωριζόμενοι προήρχοντο ἐκ διαφορῶν μερῶν τοῦ ἑλληνικοῦ, ἐκ τῶν νήσων τοῦ Ἰονίου καὶ τοῦ Αἰγαίου, τῆς Κρήτης τῆς Κύπρου, ἐκ τῆς ΚΠόλεως, ἐξ Ἀθηνῶν, ἐκ τῆς Πελοποννήσου κλ. ὡς παρετήρησα τὸ πρᾶγμα τούτο ἐν τῇ περὶ *Ραλλ(λ)ῶν* μελέτῃ μου τῇ ἐν τῇ *Ἐπετηρίδι* τῶν Βυζ : Σπουδῶν κατὰ τὸ 1928 (σ. 265 ἰδίᾳ) δημοσιευθείση. Οἱ ἐν τῇ καθ' αὐτὸ Ἀνατολῇ διαμένοντες διέφευγον τῶν πειρατῶν τὰς χεῖρας διότι δὲν εἶχον καὶ πολλὴν ἀνάγκην ἴν' ἀπομακρύνωνται συνεχῶς τῶν ἐστιῶν αὐτῶν...

β') Ὁ Κρούσιος δὲν ἀναγράφει αὐτὸν ἐν τοῖς *Σουηβικοῖς Χρονικοῖς*, (Annales Suevici) καὶ δὴ ἐν τῷ ἐπισυνημιμένῳ αὐτοῖς *ὑπὸ ἴδιον τίτλον καὶ ἰδίαν σελίδωσιν* βιβλίῳ τῶν *Παραλειπομένων* ἅτινα ἐξεδόθησαν κατὰ τὸ 1595—1596 ¹ ἕως διότι αὐτὸς ἐτελείωσε καὶ ὑπέγραψε τὴν συγγραφὴν αὐτοῦ κατὰ τὴν 23 Αὐγούστου τῷ 1592, ἢ οἱ *δύο* ἡμέρας μετὰ τὴν ἐν τῷ *Ἡμερολογίῳ* καταγραφὴν τῶν περὶ τοῦ Ἰωνᾶ σημειώσεων (20ῆ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς καὶ ἔτους) κατ' ἀκολου-

1. *Μυστακίδου, Βιβλιογραφικὰ Σημειώματα*—Ἐκδόσεις ἐκδόται—Κρούσιου. *Ἐπετηρ* : Βυζ. Σπουδῶν, 1929, ἰδίως σ. 223 κ. ἑ.

Θίαν δὲν ἦτο αὐτῷ δυνάτον ἵνα τὰ κατὰ τὸν **νέον** ἐπισκέπτην παρρη-
 βάλῃ εἰς τὸ οἰκείον μέρος τῶν **Χρονικῶν**, ὡς ὅλους τοὺς μεχοι με-
 σοῦντος τοῦ 1591 ἔτους. Ἐπίσης οὐδ' ἐν τοῖς **Παραλειπομένοις** ἐποι-
 ἤσατό που μνειάν, καίτοι τὴν **Ἀφιερωτικὴν Ἐπιστολὴν** τοῦ βιβλίου
 τούτου ὑπέγραψε τῇ 17 Μαρτίου τοῦ 1596, δὲν θέλω δὲ ἵνα προσ-
 θέσω ὅτι καὶ ἡ τύπωσις τοῦ βιβλίου ἦ ἐν σ. 131, τῇ τελευταίᾳ, ἀνα-
 φέρει: Finis Paralipomeni hujus Crusiani ab anno 1592 usque
 ad 1596 scriptitati.

καὶ γ') διὰ τὰς περὶ πατριαρχείου στενὰς εἰδήσεις καὶ τὰς περὶ τῆς
νεοσυλλέκτου Ἐκκλησίας θεωρίας καὶ διδασκαλίας τοῦ Κρουσίου τὰς
 καὶ ἄλλοθεν ἐκτενέστερον γνωστάς.

Νέον Κορυ Θεσσαλονίκης

15 Μαρτίου 1930

B. A. ΜΥΣΤΑΚΙΔΗΣ

Διδάσκαλος τῆς Μ. τοῦ Χοῦ Ἐκκλησίας

α'.

§ 2. Ἐν σ. 407 τοῦ IV τόμου τοῦ **Ἡμερολογίου** (Diarium) τοῦ
 Κρουσίου ἀπαντῶ:

Graeci adventus'.

19 Aug. *Jonae Taritzii ex Cyzico Nativitatis.*

Ὁ **Ἰωνᾶς Ταρίτζιος**—οὕτω σημειοῦται τὸ ὄνομα τοῦ πρόσφυγος
 τούτου ἐν τῇ ᾧα ὁ Κρουσίος—habebat testimonium Graecum Hi-
 eremiae patriarchae datum mense Decem: Indict 1, id est
 anno 1588². «Δέξασθε, καὶ τὸν παρόντα **Ἰωνᾶν** μοναχὸν τὸν ἀπὸ
 τῆς ἐπαρχίας Κυζίκου, ἐκ τοῦ μοναστηρίου, τοῦ ἐπονομαζομένου τῆς
 ἁγίας Τριάδος: καὶ ἐλεημοσύνην καὶ πρὸς τοῦτον ποιήσατε διὰ τὸν
 τοὺς ἐλεήμονας μακαρίζοντα κύριον, ὅτι τὸ μοναστήριον αὐτοῦ εἰς
 βαρῆν (οὕτω) χρέους ἔπεσεν ἐκ τῶν ἀσεβῶν τὰς ἐπαναστάσεις καὶ συ-
 νεχεῖς πειρασμούς, ὅπου ἔχουσιν οἱ ἐπτωχοὶ (οὕτω) ἐξόχως οἱ μονα-
 χοί. Non habebat τὸ γράμμα, p[at]riarcha Sigillum. Dicebat, sibi
 ab E[pis]co Treverensi ademptum esse».

Testimonia ejus latina

Sigismundi R Poloniae

Civitatis Varsaviensis

Cracoviensis

13 Junii 1591

10 Maii 91

30 Maii >

1. Ἄλλαχοῦ ἔχει καὶ «Ἑλληνικὸν Ἐπιδήμημα».

2. Ἡ Ἰνδικτος ἀντιστοιχεῖ τῷ ἔτει.

Civitatis Posnaniensis	22 Junii 1592
Ex arce Cracoviae	28 Maii 1591
Dandiscamum—Leutsch ¹	18 April 1592

Ἀμέσως μετὰ τὴν ἐξέτασιν κατὰ τὴν ἀνωθι σημειουμένην ἐν τῷ χειρογράφῳ τάζει τῶν παρὰ τῷ Ἰωνᾷ *πιστοποιητικῶν* καὶ τὴν σπουδαίαν εἶδησιν ὅτι τὸ συστατικὸν τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου ἀφηρεθή ἢ ἐκρατήθη ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου τῶν Τρηούρων,² ὁ Κρούσιος ἐπισυνάπτει τὰ ἐξῆς:

Dedi ei schedas 2 petitionem eleemosynae continentes: 1) ad Decanum meum Cellinum 2) ad Rectorem magn[if]icentis simum]. Juvenus vir est, roetlecht³, braunen Bart. Ἐν Στουτγάρδῃ 2 fl: [φλωρινία] a Principe accepit. Scit quidam Germanice, intelligit Latine. Alias utitur vulgari linguagraeca. Die Dominico roganti ei in prandio apud me dedi sequens.

§ 3. Ὁ Κρούσιος κατὰ τὸ εἰωθὸς αὐτῷ, ἐνεχείρισεν εἰς τὸν Ἰωνᾶν (σχέδη) συστατὰ καὶ διὰ τὸν κοσμήτορα τῆς φιλοσοφικῆς Σχολῆς καὶ τὸν Πρύτανιν τοῦ Πανεπιστημίου, ἀναφέρει τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ ἀνδρός, ἥτοι νέος, γράφει, κοκκινωπός, ἔτρεφε δὲ μελαγχροινὴν γενειάδα· ἠλεήθη διὰ *δύο* φλωρινίων παρὰ τοῦ πρίγκιπος, γνωρίζει ὀλίγον τὴν γερμανικὴν καὶ ἐννοεῖ τὴν λατινικὴν; Ὁ Κρούσιος, ὡς παρατηρεῖ ὁ ἀναγνώστης, δὲν παραπονεῖται τόσα διὰ τὴν ἀγραμματοσύνην τοῦ ἱκέτου μοναχοῦ, ὡς δι' ἄλλους ἐν ἄλλαις σελίσιν—Ἐπάγεται δὲ ὁ Κρούσιος: ὁ Ἰωνᾶς ὁ παρ' αὐτῷ καὶ εἰς γεῦμα κληθεὶς μεταχειρίζεται καὶ τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ἔπειτα γράφας μετὰ τὸ γεῦμα παρέδωκεν αὐτῷ τὸ ἐπόμενον γράμμα ἑλληνιστί.

Τῷ Παναγιωτάτῳ ΚΠόλεως, Νέας Ρώμης, Ἐπισκόπῳ κυρίῳ Ἱερεμίᾳ, οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ.

Ἐγένετο μετ' ἐμοῦ ὧδε ἐν Τυβίγγῃ καὶ ἐπεξενώθη ὁ ὀσιος ἀνήγχιος κύριος Ἰωνᾶς ὁ Ταρτίτζιος, ἀπὸ τῆς ἐπαρχίας Κυζίκου, ἐκ τοῦ τῆς ἁγίας Τριάδος μοναστηρίου: καὶ ἠγάπησα τὸν ἄνδρα κατὰ τὸ δυνατόν ᾧ εὐχομαι πάντα τὰ εἰς τὸ σῶμα καὶ ψυχὴν ὠφέλιμα· καὶ μετὰ τὰ νῦν, τὴν αἰώνιον μακαριότητα.

1. εἶναι αἱ μέχρι σήμερον ἀνθοῦσαι πόλεις τῆς Πολωνικῆς Δημοκρατίας. Dandiscum δὲ εἶναι τὸ *Δάντσιγον* καὶ Leutsch εἶναι, ἂν μὴ ἀπατόμαι, ἢ οὐγγρικῇ Lösce, ἢ Leutschovia (=Leuconium, λατ.).

2. Treveri—orum, ἢ ἐν τῇ Βελγικῇ τανῶν Tréves, Trier.

3. οὕτως ἐξήγησα τὴν λ: roetlecht.

Ἐρρώσθη σου ἡ ἀγιότης καὶ ἡμᾶς ἀγαπᾶν ἀξιοῖα καὶ μετὰ ταῦτα.

Ἀπὸ Τυβέγγης, τῆ κ' μηνὸς Αὐγούστου, ἐν τῷ παρβ' [= 1592]

ἔτει **Μαρτίνος ὁ Κρούσιος.**

β'.

§ 4. Ὁ Κρούσιος περὶ πάντων τῶν ἐν τῇ ἑλληνικῇ Ἀνατολῇ ἐνδιαφερόμενος καὶ μετὰ τῶν ἐν τοῖς πατριαρχείοις ἰδυνόντων στενὰς σχέσεις συνάψας, ὡς ἤδη διὰ ἐπαλλήλων δημοσιευμάτων ἔδειξα, φιλέλλην ἀληθῶς, ἐξήτησε ἐν τῇ μετὰ τοῦ Ἰωάννου συνδιαλέξει ἵνα πληροφορηθῇ περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν τῆς ΚΠόλεως καὶ δι' ἑαυτοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ καὶ οἴκου ἐγνώριζεν ἤδη ὅτι ἡ **Παμμακάριστος** ἀφηρέθη, καὶ ὅτι ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου διετάχθη ἡ εἰς ἄλλον ναὸν **μετοικεσία** τοῦ πατριαρχείου. Ὁ Ἰωάννης μετέδωκεν αὐτῷ τὰς ἐξῆς πληροφορίες.

» Τὸ Πατριαρχεῖον, nunc est, ut ipse ait, ἡ μονὴ τοῦ **ἀγίου**
» **Ἰωάννου** καὶ καλεῖται καινούριον πατριαρχεῖον, novum p[at]riar-chium. Dicebat, protonotarium esse quondam Hieronymum. D. Theodosium Zygomal: 2 annis abhinc mortuum esse. Sed spero melius².

§ 5. Abiit a me omnia bona precatus et ego ei vicissim. Monui

1. Τὰ περὶ μεταθέσεως τῶν πατριαρχείων ἀπὸ τῆς ἀφαιρέσεως τοῦ πρώτου τοιοῦτου τοῦ ἐν τῷ ναῷ τῶν **ἀγίων Ἀποστόλων (Φατίχ)** καὶ τοῦ **δευτέρου**, τοῦ ἐν τῇ **Πομμακορίστῳ (Φετχιγιέ, ὑπεράνω τοῦ Φαναρίου)** καὶ τῆς περιπλανήσεως αὐτῶν μέχρι τῆς εἰς τὸν νῦν ναὸν τοῦ ἀγίου Γεωργίου ὀριστικῆς ἐγκαταστάσεως προχείρως παρὰ κ. **Γεδεών**.—(**Χρονικ**: Πατριαρχικοῦ οἴκου καὶ ναοῦ, 1884 σ. 694). Τὸ νῦν Πατριαρχεῖον ἐγκατέστη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1601 ἐπὶ **Ματθαίου** πατριάρχου τοῦ ἀπὸ Ἰωαννίνων, ὅστις καταλαβὼν τὸν π. θρόνον ὑπερμεσοῦντος τοῦ ἔτους 1598 (οὐχι 1599 κατὰ κ. Γεδεών) **διέφυξε** τὰ τῆς Ἐκκλησίας μέχρι τοῦ **Μαρτίου** τοῦ 1602.

Τὴν εἰς Φανάριον ἐγκατάστασιν τῶν πατριαρχείων ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς κ. Γεδεὼν ὀρίζει εἰς τὸ 1600 (**Π. Πίνακες**: Πρβληθῆήσασαν τοῦ αὐτοῦ καὶ τὰ ἐν τῇ λ: «**ΚΠολις**» τοῦ Λεξικοῦ Βουτυρά γραφόμενα. Ὁ βουλόμενος περὶ τοῦ ἀγίου Γεωργίου, τοῦ ἐπαυξηθέντος, τέως γυναικειοῦ μοναστηρίου μετῴτα **τὰ ἐν Echos d'Orient τ. Δ' (1800-1901) σ. 44.** Ὅρα τὰ ἐν § 4 ἐνταῦθα.

Ἐπισημειώθηκα ὅτι μετὰξὺ τῆς Πύλης τοῦ Φαναρίου καὶ τῆς τοῦ Πετρίου εὐρίσκεται τὸ **Κάστρον** τοῦ Πετρίου ἐπὶ τοῦ Ε' λόφου—αἱ πρὸς τὸν αἰγιαλὸν καὶ μέχρις αὐτοῦ σχεδὸν διήκοντες βράχοι ἦσαν ἔδρα μονῶν καὶ ναϊσκῶν, ὁ δὲ βράχος τοῦ Πετρίου ἦτο ἐν μικρογραφίᾳ οἰονεὶ ἄλλο **Ἱερὸν Ὅρος Γανοχώρων**.

2. Ὁ Θεοδοῖος ἐξῆ ἐπὶ τῷ 1601. Ἡ δοθείσα πληροφορία τῷ Κρούσιῳ **ἐσφαλμένη**.

~~ut soli gratiae dei confideret, non operibus humanis. Solum~~
Deum invocaret, non sanctos. Ad fontem esse eundem non ad
vinulos. Ephes. 2. πίστις καὶ χάρις, non ἔργους. Psalm: 50. Ἐπι-
κάλεσαί με: non sanctos, Πάτερ ἡμῶν: non, Μαρία ἡμῶν. Assen-
tiebatur verbis: Deus: Scit animum.

Ἀπεχωρίσθη ἐκ τοῦ Κρούσιου *διὰ τὰγαθὰ* αὐτῷ εὐξάμενος ἀλλὰ
καὶ ὁ Κρούσιος τὰ αὐτὰ *ἀμοιβαίως* ἠϋξάτο. Ἐπὶ τῇ περιστάσει ταύτῃ
ὁ γηραιὸς τῆς Τυβίγγης διδάσκαλος ἀκριβῶς ἐνώπιον μοναχοῦ εὐρι-
σκόμενος εὗρε νέαν εὐκαιρίαν ἵνα καὶ εἰς θρησκευτικὴν ἂν οὐχὶ συζη-
τησιν, ὡς ἐν ἄλλαις περιστάσεσιν, ἀλλ' ὑπόμνησιν περὶ τῶν θρησκευ-
τικῶν αὐτοῦ καὶ τῶν ὁπαδῶν τῆς *νεοσυλλέτου Ἐκκλησίας*, ἣν ἐπι-
σήμως ἐξεπροσώπει, τῆς τῶν Διαμαρτυρομένων προβῆ. Ὑπέμνησεν
ὅτι μόνον τῇ τοῦ Ὑψίστου χάριτι ἵνα καταπιστεύῃ τις ὀφείλει οὐχὶ
δὲ τοῖς ἔργοις τῶν ἀνθρώπων, ὅτι μόνον τοῦ Ὑψίστου ἵνα ἐπικλη-
ταί τις ὀφείλει, οὐχὶ δὲ τοῖς Ἁγίοις... Ὁ Θεὸς εἶναι καρδιογνώστης,
αὐτὸς γινώσκει τὸν νοῦν, τὰ διανοήματα (animum) τῶν ἀνθρώπων.
Ὁ *Ἰωνᾶς* ἐπεδοκίμασε τοὺς λόγους τοῦ Κρούσιου.

Ὁ Κρούσιος ἐξακολουθεῖ «Ἔδωκα αὐτῷ τὴν εἰκόνα μου: ἐκο-
» λάκευε *κατὰ* τοὺς Ἕλληνας. Χίρις Θεῶ, ὅτι εἶδον τὸ ἅγιόν σου
» πρόσωπον ect. Notavi ei oppida et milliaria 'huic *Argenti-*
» *nam*¹. *Erst hadie* 20 August: ad huc Rotenburgum iturus». Ὁ Ἰωνᾶς κατὰ τὰς ὁδοπορικὰς ὁδηγίας τοῦ Κρούσιου αὐθημερὸν κατέ-
λιπε τὴν Τυβίγγην ἵνα μεταβῆ εἰς Ροτεμβούργον² καὶ ἐκεῖθεν εἰς...
[ποῦ; δὲν λέγεται].

Περαιτέρω περὶ τοῦ ἐπισκέπτου τούτου οὐδεμίαν εἶδησιν ἀνεῦρον
ἐν τοῖς χειρογράφοις τοῦ Κρούσιου νεωτέρων, ἐν ᾧ ὅλως τουναντίον
περὶ ἄλλων προσώπων ἀνευρίσκει τις εἰς ἄλλας σελίδας αὐτῶν. Πιθα-
νὸν διέφυγόν μου νεώτερα, ἀλλὰ δὲν πιστεύω³.

1. Ἀργεντίνη τὸ σημερινὸν Augsburg, ἡ *Αὐγούστα* τῆς Βαυαρίας.

2. ΝΑυτικῶς τῆς Τυβίγγης ἐπὶ τοῦ Νέκκαρος καὶ τῆς σιδηροδρομικῆς
γραμμῆς.

3. Ἐκ τῆς ἐπαρχίας Κυζίκου διεσώθη εὐτυχῶς ἐν καιρῷ ἡ τιμιωτάτη
εἰκὼν τῆς Παναγίας τῆς *Φανερωμένης* καὶ κοσμεῖ νῦν ἐν εὐπρεπεστάτῃ
στάσει τὸ ἀριστερὸν κλίτος τοῦ πατριαρχικοῦ ἐν Φαναρίῳ ναοῦ πρὸς παρα-
μυθίαν τῶν ὀρθοδόξων, ὡς ἡ τῆς *Παμμακαρίστου* τὸ δεξιόν.